

BURSA GERİ GÖNDERME MERKEZİ ZİYARETİ RAPORU

Rapor No:

2024/34

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulu'nun 18/7/2024 tarihli ve 2024/682 sayılı kararıyla oy birliği ile kabul edilmiştir.

KISALTMALAR.....	iii
I. GİRİŞ.....	1
II. GENEL BİLGİLER.....	3
A. Merkez Hakkında Genel Bilgiler.....	3
B. Merkez Personeli	3
C. Özgürlüğünden Mahrum Bırakılan Kişiler	4
III. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER.....	4
A. Merkeze Kabul, Yerleştirme ve Bilgilendirme Prosedürleri	4
B. Fiziksel Koşullar	6
C. Yönetim, Personelin Tutumu ve Şikâyet Prosedürleri.....	9
D. Beslenme.....	11
E. Sağlık Hizmetleri ve Psiko-Sosyal Servis.....	12
F. Sosyal Faaliyetler, Günlük Yaşam ve Eğitim	13
G. Dış Dünya ile İletişim.....	15
H. Güvenlik	16
IV. DEĞERLENDİRME VE TAVSİYELER.....	17
A. Değerlendirme	17
B. Tavsiyeler.....	18
1. Merkez İdaresine Yönelik Tavsiyeler	18
2. Göç İdaresi Başkanlığına Yönelik Tavsiyeler.....	20
3. Bursa İl Sağlık Müdürlüğüne Yönelik Tavsiyeler	20
4. Bursa Barosuna ve Türkiye Barolar Birliğine Yönelik Tavsiyeler	21

AIHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
BM	: Birleşmiş Milletler
CPT	: Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi
m²	: metrekare
OPCAT	: İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol
Para.	: paragraf
TIHEK	: Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
UNHCR	: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
UÖM	: Ulusal Önleme Mekanizması
YTS	: Yabancı Terörist Savaşçı

I. GİRİŞ

1. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TIHEK); 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu ile insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek üzere kurulmuştur.

2. Türkiye, 14/9/2005 tarihinde İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler (BM) Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokolü (OPCAT) imzalamıştır. 2011 yılında onaylanarak yürürlüğe giren ve Türkiye açısından bağlayıcılık kazanan OPCAT'in birinci maddesine göre Protokolün amacı: *“bağımsız uluslararası ve ulusal organların, işkence ve diğer zalimane, gayriinsani veya küçültücü muamele veya cezayı önlemek için kişilerin özgürlüklerinden mahrum bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretlerde bulunacağı bir sistem kurmaktır.”*

3. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (1) bendi uyarınca OPCAT hükümleri çerçevesinde ulusal önleme mekanizması (UÖM) olarak görev yapmak Kurumun görevleri arasında yer almaktadır. Kanun'un 2'nci maddesinin birinci fıkrasının (k) bendine göre UÖM: *“İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretler yapmak üzere oluşturulan sistemi”* ifade etmektedir.

4. Geri gönderme merkezleri, kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakıldığı ya da koruma altına alındığı yerlerden biri olup temel dayanağını 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nda bulmaktadır. Kanun'un *“geri gönderme merkezleri”* başlıklı 58'inci maddesinde; *“(1) İdari gözetime alınan yabancıların geri gönderme merkezlerinde tutulacağı, (2) Geri gönderme merkezlerinin İçişleri Bakanlığı tarafından işletileceği, Bakanlığın kamu kurum ve kuruluşları, Türkiye Kızılay Derneği veya kamu yararına çalışan derneklerden göç alanında uzmanlığı bulunanlarla protokol yaparak bu merkezleri işletirebileceği, (3) Geri gönderme merkezlerinin kurulması, yönetimi, işletilmesi, devri, denetimi ve sınır dışı edilmek amacıyla idari gözetimde bulunan yabancıların geri gönderme merkezlerine nakil işlemleriyle ilgili usul ve esasların yönetmelikle düzenleneceği”* hükümleri yer almaktadır.

5. 22/4/2014 tarihli ve 28980 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren Kabul ve Barınma Merkezleri ile Geri Gönderme Merkezlerinin Kurulması, Yönetimi, İşletilmesi, İşlettirilmesi ve Denetimi Hakkında Yönetmelik’in 3’üncü maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendine göre geri gönderme merkezi; *“idari gözetim altına alınan yabancıların barındırılmaları ve kontrol altında tutulmaları amacıyla kurulan ve doğrudan işletilen veya kamu kurum ve kuruluşlarıyla, Türkiye Kızılay Derneği veya kamu yararına çalışan derneklerden göç alanında uzmanlığı bulunanlarla protokol yapılarak işletirilen merkezleri”* ifade etmektedir.

6. 6701 sayılı Kanun’un 9’uncu maddesinin birinci fıkrasının (j) bendinde, Kurumun özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek görevini haiz olduğu ifade edilmiştir. Bu bağlamda idari gözetime alınan yabancıların tutulduğu geri gönderme merkezlerine ziyaret gerçekleştirilmesi de TİHEK’in görev ve yetki alanına girmektedir.

7. Anılan görevin icrası kapsamında 9/5/2023 tarihinde Bursa Geri Gönderme Merkezine¹ *habersiz* bir ziyaret gerçekleştirilmiştir. Ziyaret Heyetinde; Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulu Üyesi ..., İnsan Hakları ve Eşitlik Uzmanı ..., İnsan Hakları ve Eşitlik Uzman Yardımcıları ... ile talep üzerine görevlendirilen Hekim ... ve Psikolog ... yer almıştır.

8. Ziyaret, ilk olarak Merkez İdaresi ile yapılan ön görüşmeyle başlamıştır. Ön görüşmede, Ziyaret Heyeti tarafından ziyaretin amacı ve yöntemine ilişkin bilgiler verilmiş; Merkez İdaresinden ise Merkezin işleyişi, mevcut durumu, personel ile Merkezde barındırılan yabancılar hakkında bilgiler edinilmiştir. Ön görüşmenin ardından nizamiye bölümü, revir, avukat-ziyaretçi odası, faaliyet odası, yemekhane ve bahçe gibi ortak alanlar yerinde incelenmiş; Ziyaret Heyetinin belirlediği yabancılar ile Merkez personeli bulunmaksızın görüşmeler yapılmıştır. Görüşme gerçekleştirilen yabancılarla, TİHEK ve UÖM görevi hakkında genel bilgiler verilmiş; ziyaretin amacı, kapsamı ve kişisel verilerin gizliliği korunarak ziyaret neticesinde bir rapor hazırlanacağı açıklanmıştır. Ziyaret, Merkez İdaresi ile yapılan son görüşme ile sonlandırılmış ve bu görüşmede ziyarete ilişkin edinilen ilk gözlem ve tespitler İdareye iletilmiştir.

9. Bu rapor, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun 9/1/2023 tarihli ve 2023/03 sayılı kararı ile Başkanlık Makamının 2/5/2023 tarihli ve 22117 sayılı oluruna istinaden 9/5/2023 tarihinde Bursa Geri Gönderme Merkezine gerçekleştirilen ziyaret neticesinde

¹ Bundan sonra kısaca Merkez olarak ifade edilecektir.

edinilen tespit, gözlem ve şikâyetlerin ulusal ve uluslararası normlar bağlamında değerlendirilmesini içermektedir.

II. GENEL BİLGİLER

A. Merkez Hakkında Genel Bilgiler

10. 2002 yılında çocuk yetiştirme yurdu olarak inşa edilmiş olan Merkez, 21/10/2019 tarihinden beri Geri Gönderme Merkezi olarak faaliyet göstermektedir.

11. Merkez, 4.500 metrekare kapalı ve 3.500 metrekare açık olmak üzere toplam 8.000 metrekarelik alanda hizmet vermektedir.

B. Merkez Personeli

12. Ziyaret tarihi itibarıyla Merkezde 111 personel görev yapmakta olup personelin ünvan ve sayı dağılımı aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

ÜN VAN	SAYI
İl Göç İdaresi Müdür Vekili	1
İl Göç Uzmanı	4
İl Göç Uzman Yardımcısı	3
Şef	1
Memur	1
Polis Memuru	3
Sürekli İşçi	1
Doktor	1
Sağlık Personeli	1
Sosyal Çalışmacı	1
Tercüman	2
Teknik Personel	3

Temizlik Personeli	14
Şoför	1
Güvenlik Personeli	40
Jandarma Personeli	34
TOPLAM	111

13. Merkezde, Göç İdaresi Başkanlığı ve Uluslararası Göç Örgütü (IOM) ile Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) işbirliğinde yürütülen “Geri Gönderme Merkezlerinin Kapasitelerinin Desteklenmesi ve İdari Gözetime Alternatiflerin Geliştirilmesi Projesi” kapsamında 1 Urduca ile 1 Farsça tercümanı görev yapmaktadır.

C. Özgürlüğünden Mahrum Bırakılan Kişiler

14. Merkezde ziyaret tarihi itibariyle 275 yabancı bulunmaktadır. Bu yabancıların 6’sı çocuk, 44’ü kadın, 225’i erkektir. Merkezde, 65 yaş üstü yabancı ile refakatsiz çocuk bulunmamaktadır. Merkezde kalmakta olan çocuklar ailelerinin refakatinde olup ortalama 10 gündür merkezde bulunmaktadırlar.

15. Ziyaret tarihinde Merkezde; Afganistan, Angola, Azerbaycan, Bangladeş, Cezayir, Etiyopya, Fas, Fildişi Sahili, Filistin, Gabon, Gambiya, Gana, Gürcistan, Haiti, Irak, İran, Kamerun, Kırgızistan, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Komor, Kuzey Makedonya, Küba, Mısır, Liberya, Mali, Moğolistan, Moldova, Myanmar, Nijerya, Özbekistan, Pakistan, Rusya, Sierra Leone, Sudan, Suriye, Tacikistan, Tanzania, Tayland, Tunus, Türkmenistan, Uganda, Ukrayna ve Ürdün olmak üzere 43 farklı uyruktan yabancı kalmaktadır.

III. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

A. Merkeze Kabul, Yerleştirme ve Bilgilendirme Prosedürleri

16. Merkeze kabul aşamasında öncelikle yabancıların üst arama işlemi, genel kolluk refakatinde, özel güvenlik görevlileri tarafından gerçekleştirilmekte ve işlem üst arama tutanağına bağlanmaktadır. Arama işlemi, yabancıların cinsiyeti dikkate alınarak kadın ya da erkek güvenlik görevlilerince Merkezin nizamiye bölümünde yapılmaktadır.

17. Üst aramasının ardından, yabancının üzerinden çıkan para, kıymetli eşya ve Merkeze sokulması yasak olan eşyalar, tutanak ile tespit edilerek emanet odasına alınmaktadır. İdare tarafından yabancının, Merkezde kaldıkları süre boyunca ihtiyaçları oldukça emanette tutulan paralarını geri alabildikleri, Merkezden çıkış yapacakları zaman da bir form doldurulduktan sonra emanetteki eşyalarını geri aldıkları ifade edilmiştir. Kendileri ile görüşme gerçekleştirilen yabancılar tarafından İdarenin verdiği bilgiler doğrulanmıştır.

18. Emanete alınan eşyalara ilişkin kayıtların 4 nüsha halinde hazırlandığı, 1 nüshanın yabancıya verildiği, 1 nüshanın yabancının dosyasında, 1 nüshanın emanet kayıt defterinde, 1 nüshanın da emanet dolabında tutulduğu görülmüştür.

19. Emanet alanında İngilizce ve Türkçe dillerinde alternatif yükümlülüklerle ilişkin bilgilendirici panolar asılı olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca Merkezde çeşitli noktalarda Arapça, Rusça, Türkçe ve Farsça dillerinde Merkez kuralları, verilen hizmetler, uluslararası koruma başvurusu ve sınır dışı işlemlerine ilişkin bilgilendirici afişlerin asılı olduğu görülmüştür.

20. İdare tarafından yabancının merkeze kabulü sırasında teslim-tesellüm tutanağı, sınır dışı ve idari gözetim tebligat formu, değerlendirme formu, üst arama tutanağı, emanet alma tutanağı ve gerekmesi durumunda düzensiz göçmen mülakat formu düzenlendiği ve düzenlenen formların yabancılara tebliğ edildiği bilgisi verilmiştir. Ayrıca psiko-sosyal destek personeli tarafından yabancılar ile görüşme gerçekleştirerek Ön Değerlendirme Formu düzenlendiği, görüşme esnasında özel ihtiyacı bulunan kişilerin tespit edildiği öğrenilmiştir. Ziyaret esnasında söz konusu formların örnekleri incelenmiş, kayıtların düzenli biçimde tutulduğu görülmüştür.

21. Merkeze özel ihtiyaç sahibi kişilerin kabul edilmesi halinde yabancının durumu değerlendirilerek idari gözetime alternatif tedbirlerin uygulandığı, söz konusu gruplar için idari gözetimin en son çare olarak uygulandığı bilgisi verilmiştir. Ziyaret tarihinde Merkezde engelli birey ve hamile yabancı bulunmadığı görülmüştür.

22. Kayıt işlemleri tamamlanan yabancılar özel güvenlik refakatinde odalarına yerleştirilmektedir. İdare tarafından yabancının odaya yerleştirilmesinde cinsiyet, aile bağı, özel ihtiyaç durumu ve yabancı terörist savaşçı (YTS) olma şüphesinin dikkate alındığı bilgisi verilmiştir.

23. Merkezde ailelerin birlikte kalabilecekleri bir alan bulunmamakta olup ziyaret esnasında, kız çocukları ile küçük yaş grubunda bulunan erkek çocukların ailenin kadın fertleri ile birlikte kadınlar bölümünde, yaşça daha büyük erkek çocuklarının ise ailenin erkek fertleri ile birlikte erkekler bölümünde tutulduğu görülmüştür. İdare tarafından 18 yaşından küçükler hakkında idari gözetim veya sınır dışı kararı alınmadığı, ancak ebeveynlerin çocuklarını yanlarına almak istemeleri halinde anne veya baba refakatinde Merkeze kabullerinin

gerçekleştirildiği, Merkezde tutuldukları süreçte çocuklar için psiko-sosyal destek ve ihtiyaç olması halinde ek gıda, hijyen malzemesi ve kıyafet desteği sağlandığı belirtilmiştir. Kendileri ile görüşme gerçekleştirilen yabancılar tarafından bu husus doğrulanmıştır.

24. İdare tarafından Merkezde YTS şüphelisi yabancı kişiler bulunduğu, bu kişilerin ayrı bölümlerde barındırılmasının tercih edildiği zorunluluk olmamakla beraber erkek yaşam alanlarında diğer yabancılar ile birlikte de kalabildikleri belirtilmiştir. Ziyaret tarihinde, YTS şüphelisi yabancıların ayrı bir odada barındırıldıkları fakat yanlarında YTS şüphelisi olmayan yabancıların da tutulduğu görülmüştür.

25. İdare tarafından kabul aşamasında yabancının temel ihtiyaçlara ilişkin durumunun değerlendirildiği ve taleplerinin alındığı, ihtiyaç sahibi kişilere Merkez imkânları dâhilinde kıyafet yardımında bulunulduğu ve ücretsiz telefon kartı gibi ihtiyaçlarının giderildiği ifade edilmiştir. Ziyaret esnasında bazı kişilere kıyafet yardımı yapıldığı ve ücretsiz telefon kartı sağlandığı gözlemlenmiştir.

B. Fiziksel Koşullar

26. Merkezde, kadın ve erkeklere tahsis edilmiş iki ayrı bölüm bulunmakta olup, kadınlar bölümünün kapasitesi 50, erkekler bölümünün kapasitesi ise 150'dir.

27. A ve B olarak iki blok halinde faaliyet gösteren Merkezde blokların alt katlarında idari bölümler üst katlarında ise yabancıların barındığı odalar bulunmaktadır.

28. Merkezde ortak kullanım alanı olarak yemekhane, revir, mescit, iki avukat/ziyaretçi odası, bir kapalı çocuk oyun odası, bir açık çocuk oyun parkı, bir faaliyet odası/derslik ile içerisinde sinema izleme alanı ve basketbol teçhizatı yer alan bir bahçe bulunmaktadır.

29. Merkezde yabancılar tahsis edilmiş toplam 16 oda bulunmakta olup her odada tuvalet ve banyo mevcuttur. Odaların havalandırılması pencereler aracılığıyla, ısınma ise doğalgaz ile çalışan kalorifer sistemiyle sağlanmaktadır. Kendileri ile görüşme gerçekleştirilen yabancılardan ısınmaya ilişkin herhangi bir şikâyet alınmamıştır.

30. Merkezde 24 saat süre ile sıcak suya erişim imkânı bulunmakta olup bu konuda yabancılardan herhangi bir şikâyet alınmamıştır.

31. Ziyaret tarihinde odaların yeterli düzeyde gün ışığı aldığı, ayrıca yapay aydınlatmanın bulunduğu gözlemlenmiştir. Ortak kullanım alanlarının aydınlatması ise yapay aydınlatma aracılığıyla sağlanmaktadır. Bazı odalarda pencerelerin açılmaları için vidalarla sabitlendiği, yalnızca pencerelerin üst kısmında yer alan küçük bölümlerin açılabilirdiği

görülmüştür. Kendileri ile görüşme gerçekleştirilen bazı yabancılar, bu durum nedeniyle odalarını yeterli düzeyde havalandıramadıklarını belirtmişlerdir. Söz konusu husus İdareye sorulduğunda, İdare tarafından yabancılar arasında pencereden irtibat kurulmasını engellemek üzere böyle bir uygulamaya gidildiği belirtilmiştir.

32. Merkezde 114 adet iki katlı ranza bulunmaktadır. Ziyaret tarihinde bazı yabancıların yer yatağında yattığı gözlemlenmiştir. İdareden, toplam 75 yabancıların yer yatağında yattığı öğrenilmiştir.

33. Merkezde engelliler için ayrılmış standartlara uygun oda bulunmamaktadır. İdare tarafından, bir odada engelli tuvaleti bulunduğu fakat söz konusu odanın tadilatla olduğu, engelli yabancı kabul edilmesi halinde kişinin durumuna uygun bir Merkeze sevkinin sağlandığı belirtilmiştir.

34. Merkezde bir ön kabul odası bulunmakta olup burada yapılan incelemede, iki adet ranza bulunan odanın duvarlarının siyah renge boyalı olduğu görülmüştür. Kendileri ile görüşme gerçekleştirilen bazı yabancılar tarafından, bu odada 14 gün süreyle tutuldukları ifade edilmiştir. İdareye durumun sebebi sorulduğunda, duvarların çabuk kirlenmesini önlemek için böyle bir uygulamaya gidildiği ve söz konusu odanın diğer odalardan herhangi bir farkı bulunmadığı belirtilse de diğer odaların duvarlarında açık renk boya kullanıldığı görülmüştür. Söz konusu odada bir pencere bulunmakta olup doğal aydınlatma ve havalandırma pencere aracılığıyla sağlanmaktadır. İçerisinde tuvalet ve duş bulunan odanın duşunda duş başlığı olmadığı görülmüştür.

35. İdare tarafından Merkezin genel temizliğinin Merkez personeli tarafından gerçekleştirildiği, ayrıca yabancılar temizlik malzemesi sağlandığı ve sağlanan malzemeler ile yabancıların yaşam alanlarında temizlik yapabildiği belirtilmiştir. Nevresim ve yastık kılıflarının haftalık olarak yıkandığı, battaniye ve yastıkların ise 15 günde bir temizleriyle değiştirildiği bilgisi verilmiştir. Kendileri ile görüşme gerçekleştirilen yabancılar tarafından bu konuya ilişkin herhangi bir şikâyet dile getirilmemiştir. Depo alanında, ihtiyaç halinde kullanılmak üzere 20 kişilik temiz nevresim bulunduğu görülmüştür.

36. Merkezde iki ayrı çamaşırhanede toplam dört çamaşır yıkama ve dört çamaşır kurutma makinesi bulunmaktadır. İdare tarafından yabancıların çamaşırlarının haftada bir temizlik personeline toplandığı ve yıkanıp kurularak kendilerine teslim edildiği bilgisi verilmiştir. Kadın yabancıların kaldığı kısımda ihtiyaç duyduklarında kullanabildikleri çamaşır makinesi bulunduğu görülmüştür. Kendileri ile görüşme gerçekleştirilen bazı erkek yabancılar tarafından çamaşırlarının üç haftadır yıkanmadığı ifade edilmiştir. Çamaşır yıkama defterine

bakıldığında, son kaydın 27/04/2023 tarihine ait olduğu ve 22 gündür çamaşırların yıkanmadığı görülmüştür.

37. İdare tarafından Merkeze kabulleri sırasında yabancılara nevresim, yastık, battaniye, havlu, terlik ve şampuan, sabun, diş fırçası ve diş macunundan oluşan hijyen seti verildiği, ayrıca her hafta hijyen seti dağıtımını gerçekleştirdiği bilgisi verilmiştir. Ziyaret edilen odalarda, her yabancının battaniye ve nevresiminin olduğu görülmüştür. Kendileri ile görüşme gerçekleştirilen yabancılardan bazıları tarafından, hijyen setlerinin iki haftada bir verildiği ve verilen ürünlerin iki hafta için yeterli olmadığı ifade edilmiştir.

38. Kendileri ile görüşme gerçekleştirilen kadın yabancılar, yanlarında tarak bulundurmalarına izin verilmediğini, haftada bir kısa bir süre ile kendilerine verilen tarağı ortak kullanmak durumunda kaldıklarını belirtmişlerdir. İdareye söz konusu durum sorulduğunda, tarağın kesici/delici alet olarak kullanılabilmesi bu nedenle yabancıların yanlarında bulundurmalarına izin verilmediği ifade edilmiştir. Ziyaret sonrasında İdare tarafından Kurumumuza, tarak temininin sağlandığı ve yabancılara dağıtımının gerçekleştirildiği bilgisi verilmiştir.

39. Kendileri ile görüşme gerçekleştirilen bazı kadın yabancılar tarafından yaşama alanlarında ayna bulunmaması nedeniyle aylardır kendilerini göremedikleri ve bu durumun ruhsal durumlarını olumsuz etkilediği ifade edilmiştir. Ziyaret heyetinde bulunan psikolog tarafından kişilerin kendi yansımalarını görmelerinin öz saygı ve diğer birçok nedenden dolayı oldukça önemli olduğu ifade edilmiştir. İdare tarafından güvenlik nedeniyle odalarda ayna bulunmadığı ancak yabancıların kuaför alanında bulunan aynayı güvenlik görevlisi gözetiminde kullanabileceği belirtilmiştir.

40. Merkez İdaresi tarafından yabancıların kendi kıyafetleri ile Merkeze alındıkları, yanlarında bulunan yedek kıyafetlerin arama yapıldıktan sonra Merkeze kabul edildiği, ayrıca talep edilmesi halinde imkânlar dâhilinde yabancılara kıyafet desteği sağlandığı bilgisi verilmiştir. Merkeze Kızılay, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, Uluslararası Göç Örgütü ve çeşitli sivil toplum kuruluşlarından yardım sağlandığı öğrenilmiştir.

41. Kurumda yardım malzemelerinin tutulduğu bir oda bulunmakta olup Ziyaret Heyeti tarafından yapılan incelemede, odada ihtiyaç duyan yabancılara verilmek üzere kıyafet, terlik, ayakkabı, hijyenik ped, bebek bezi, ıslak mendil, çocuk kıyafetleri, oyuncak, çocuklara yönelik eğitim materyalleri, seccade gibi farklı ürünlerin bulunduğu görülmüştür. Söz konusu odanın hafta içi açık tutulduğu, Merkeze kabulü gerçekleştirilen yabancıların ihtiyaçlarının bu odada bulunan ürünler ile giderildiği öğrenilmiştir.

C. Yönetim, Personelin Tutumu ve Şikâyet Prosedürleri

42. Merkez personeline, Dezavantajlı Gruplarla Çalışma ve İletişim, İnsan Ticareti Mağdurlarındaki Ortak Göstergeler ve Mağdur Destek Hizmetleri, Geri Gönderme Merkezlerinde Kriz Yönetimi ve Acil Durumlara Müdahale konularında eğitim verildiği bilgisi iletilmiştir.

43. İdare tarafından 1 yıllık idari gözetim sürecini tamamlayan yabancılar için idari gözetime alternatif tedbirler uygulanarak bildirim yükümlülüğü getirildiği, bu durumun tercüman eşliğinde yabancılar anlatıldığı ve darp-cebir raporu alınarak merkezdeki idari gözetim sürecinin sonlandırıldığı bilgisi verilmiştir. 2022 yılı içerisinde 1325, 2023 yılının ilk 4 ayında ise 201 yabancı için idari gözetimi 6458 sayılı Kanunun 57/A maddesi uyarınca idari gözetime alternatif tedbirler uygulanarak² sonlandırılmıştır.

44. Merkeze kabulü gerçekleştirilen yabancılar hakkında 2022 yılında 4867, 2023 yılında ziyaret tarihine kadar olan sürede ise 981 sınır dışı kararı alınmıştır. İdare tarafından sınır dışı edilmek üzere kolluk personeli eşliğinde sınır kapılarına veya havalimanlarına götürülen yabancılar Merkezde işkence ve kötü muamele gördüklerine ilişkin herhangi bir başvuru veya şikâyet almadıkları bilgisi verilmiştir.

45. Merkezde 2022 yılında 1892, 2023 yılında ziyaret tarihine kadar geçen sürede ise 422 yabancı gönüllü geri dönüş kapsamında menşe ülkesine ya da üçüncü bir ülkeye gönderilmiştir. İdare tarafından, Merkezde idari gözetim altında bulunan yabancılar, görevli personel tarafından tercüman eşliğinde gönüllü geri dönüş hakkında detaylı bilgilendirmeler yapıldığı ve süreçlerin anlatıldığı, yabancıların ülkesine geri dönmek ya da üçüncü bir ülkeye gitmek istemesi halinde bunu yazılı olarak İdareye bildirdiği, akabinde yabancı ile birlikte gönüllü geri dönüş formlarının düzenlendiği, formlardaki ilgili maddelerin tercüman eşliğinde yabancıya tek tek okunarak açıklandığı belirtilmiştir.

46. Yabancıların Merkezde kalış süresi, Merkezde tutulma sebebine göre değişiklik göstermekle birlikte ortalama 14 gündür. Ziyaret tarihi itibarıyla en uzun süredir Merkezde tutulmakta olan kişinin 8,5 aydır Merkezde bulunan Pakistan uyruklu bir şahıs olduğu öğrenilmiştir.

² 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun, 57/A maddesinin 1'inci fıkrasında idari gözetime alternatif yükümlülükler; belirli adreste ikamet etme, bildirimde bulunma, aile temelli geri dönüş, geri dönüş danışmanlığı, kamu yararına hizmetlerde gönüllülük esasıyla görev alma, teminat ve elektronik izleme olarak sıralanmıştır.

47. 2023 yılında ziyaret tarihi itibarıyla 150 yabancı ile insan ticareti mağduru tespit mülakatı gerçekleştirildiği ve 5 insan ticareti mağdurunun tespit edildiği öğrenilmiştir. İnsan ticareti mağduru olduğu tespit edilen yabancıların idari gözetimlerinin ivedilikle sonlandırıldığı ifade edilmiştir.

48. İdare tarafından Merkezde kalan yabancıların öfke/kriz anlarında geçici olarak tutuldukları bir yumuşak oda bulunmadığı, belli bir süre ile ayrı bir odaya alındıkları belirtilmiştir. Ancak ziyaret esnasında Merkezde izolasyon odası olarak adlandırılan bir oda olduğu görülmüş, odanın zemininde yumuşak malzeme kullanıldığı fakat duvarların herhangi bir darbe hasarı önleyici malzeme ile kaplanmadığı tespit edilmiştir. İdare, kişilerin kriz anlarında bu odaya alınabildiklerini ve en fazla dört, genel itibarıyla bir veya iki saat süre ile bu odada tutulduklarını belirtmiştir. Odanın kullanımına ilişkin herhangi bir kayıt tutulmadığı görülmüştür.

49. İdare tarafından Merkezde tutulmakta olan yabancıların dilek ve şikâyetlerini yazılı dilekçe ile ilettikleri, dilekçelerde belirtilen hususların Müdürlük tarafından değerlendirildiği ve ilgisine yazılı cevap verildiği bilgisi verilmiştir. Ayrıca ziyaret esnasında Merkezde yabancıların tutulduğu bütün katlarda barınan talep formu bulunduğu görülmüştür. Formu doldurmak isteyen yabancılar, ortak alanda bulunan kalemleri kullanabilmektedir. 2023 yılında ziyaret tarihi itibarıyla Merkezde yabancı yabancılardan toplam 90 dilekçe alındığı öğrenilmiştir. Ayrıca İdare tarafından memur ile görüşme talepleri doğrultusunda, 2023 yılında ziyaret tarihi itibarıyla toplam 3 bin 287 görüşme sağlandığı belirtilmiştir.

50. İdare, Merkezde barınmakta olan yabancıların merkezin düzenini bozmak amacıyla gruplaşmaları veya yükümlülüklerini yerine getirmemeleri halinde oda ya da blok değiştirme gibi tedbirler uygulandığı, yabancılara yönelik belirli bir disiplin prosedürü bulunmadığı ancak konu ile ilgili Göç İdaresi Başkanlığı tarafından yürütülmekte olan İdari Gözetim Altında Bulunan Yabancıların Disiplin Süreci konulu mevzuat çalışmasının son aşamada olduğu bilgisini vermiştir.

51. Son bir yıl içerisinde bir güvenlik görevlisi hakkında kötü muamele iddiası ile şikâyette bulunulduğu, ziyaret tarihinde konuya ilişkin adli soruşturmanın devam ettiği öğrenilmiştir. Ziyaret sonrasında İdare'den, söz konusu adli soruşturmanın takipsizlik kararı ile sonuçlandığı ve ilgili personelin farklı bir geri gönderme merkezine tayin olduğu bilgisi alınmıştır.

D. Beslenme

52. Merkezde bir yemekhane bulunmakta olup Merkezde kalan yabancıların ihtiyacı, sabah, öğle ve akşam yemeği olmak üzere 3 öğün şeklinde hizmet alım yöntemi ile karşılanmaktadır.

53. Merkezde görevli bir gıda mühendisi bulunmaktadır. Aylık taslak menü planlamasının yüklenici firma tarafından Merkeze iletildiği ve gıda mühendisi tarafından uyum, kalori ve şartnameye uygunluk kapsamında değerlendirerek menülere son hallerinin verildiği öğrenilmiştir.

54. Görüşme gerçekleştirilen bazı yabancılar genellikle aynı yemeklerin çıktığından yakınmışlardır. Ziyaret Heyetinin geçmişe dönük yemek listelerinde yaptığı incelemede, yemek menülerinde çeşitliliğin sağlandığı görülmüştür. Ziyaret Heyeti inceleme sırasında öğle yemeğini Merkez yemekhanesinde yemiş, yemeklerin lezzeti, kalitesi ve doyuruculuğunun yeterli olduğunu değerlendirmiştir.

55. Yemekhanenin genel itibarıyla temiz ve düzenli olduğu, yemek dağıtımını yapan personelin maske, bone ve eldiven kullandığı görülmüştür.

56. İdare tarafından yemekhanede sunulan her bir yemeğin ilgili mevzuata uygun miktarda ve uygun koşullar altında en az 72 saat süreyle muhafaza altına alındığı bilgisi verilmiş olup Ziyaret Heyeti tarafından yapılan incelemede üç günlük yemek numunelerinin uygun şekilde muhafaza edildiği görülmüştür.

57. İdare tarafından 3 yaş altı çocuklar için her öğünde süt/mama temin edildiği ve ebeveynlerinin istekleri doğrultusunda normal menüden yararlanmalarının sağlandığı, ayrıca hamile kadınlara ve çocuklara akşam öğününden sonra ara öğün olarak tüketmeleri için meyve ve süt verildiği bilgisi verilmiştir. Kendileri ile görüşme gerçekleştirilen çocuklu yabancılar tarafından bu husus doğrulanmıştır.

58. Yabancıların içme suyu ihtiyacını karşılamak üzere yemek hizmeti veren firma tarafından her bir yabancı için günlük bir buçuk litre içme suyu temin edilmekte olup ayrıca katlarda sıcak ve soğuk su alınabilen sebiller olduğu görülmüştür.

59. Merkezde gezici kantin uygulaması bulunmakta olup yabancılar haftada iki gün gezici kantinden ihtiyaçlarını karşılayabilmektedir. Kantinde gıda ürünleri, kişisel hijyen ürünleri ve telefon kartı satılmaktadır. Satışı gerçekleştirilen ürünlerin fiyatlarının piyasa ile uyumlu olduğu tespit edilmiştir.

E. Sağlık Hizmetleri ve Psiko-Sosyal Servis

60. Merkez revirinde mesai saatleri içerisinde görev yapmakta olan 1 hekim ile 1 sağlık memuru bulunmaktadır. Revirde, yabancıların günlük muayeneleri sağlanarak ilaç takiplerinin yürütüldüğü, ileri tetkik gereken durumlarda ilgili sağlık kuruluşuna sevk işlemlerinin gerçekleştirildiği öğrenilmiştir.

61. Yabancılar ilaç teslimi, hafta içi Merkez sağlık personeli tarafından, hafta sonu ise güvenlik görevlileri tarafından gerçekleştirilmektedir. Kendileri ile görüşme gerçekleştirilen yabancıların büyük çoğunluğu tarafından herhangi bir şikâyet ile revire gittiklerinde kendilerine bir adet ilaç verildiği, devam eden bir ilaç tedavisi uygulanmadığı, ileri tetkik gereken durumlarda dahi hastaneye sevk edilmedikleri belirtilmiştir. İdare tarafından, sevk kararı verilmesi hususunun Merkez doktorunun takdirinde olduğu, bu yönde bir karar olması halinde sevk işlemlerinin gerçekleştirildiği ifade edilmiştir.

62. Kendisi ile görüşme gerçekleştirilen 8 aylık çocuğu olan bir yabancı tarafından, çocuğunun 6 ay aşılmasının yapılmadığı, aşı takibi ile ilgili olarak kendisi ile herhangi bir iletişim kurulmadığı ifade edilmiştir. Yabancı ile gerçekleştirilen görüşme sonrasında revir personeli Merkezde bulunmadığından ilgili husus kendilerine sorulamamıştır. İdare tarafından yabancıların sağlık durumuna ilişkin takibin revir birimi tarafından yürütüldüğü ifade edilmiştir.

63. İdare, Merkezde sağlık personelinin görev yaptığı saatlerde acil sağlık hizmetinin kendileri tarafından sunulduğunu, sağlık personelinin bulunmadığı vakitlerde ise 112 Acil Çağrı Merkezi ile iletişime geçildiğini ve onların direktifleriyle hareket edildiğini, 112 Acil Çağrı Merkezinin acil bir durum görmediği durumlarda merkezde bulunan araç ile jandarma personelinin sevk ve korumasında hastanenin acil birimine hastanın kabulünün sağlandığını, ambulansın gerekli görülmesi halinde ise bu hizmetin İl Sağlık Müdürlüğüne yerine getirildiğini belirtmiştir.

64. Revirde ihtiyaç halinde kullanılmak üzere iki adet tekerlekli sandalye bulunduğu görülmüştür.

65. Merkezde mesai saatleri dışında çalışan sağlık personeli bulunmamakta olup İdare tarafından mesai saatleri dışında doktor ve sağlık memuru görevlendirilmesi için İl Sağlık Müdürlüğünden talepte bulunulduğu öğrenilmiştir.

66. Ziyaret tarihinde, psiko-sosyal destek biriminde bir sosyal çalışmacı görev yapmakta olup psiko-sosyal destek birimi tarafından yabancıyı tanımak, durum ve risk değerlendirmesi yapmak ve acil ihtiyaçları tespit etmek amacıyla Merkeze kabul esnasında her

yabancı için Ön Değerlendirme Formu doldurulduğu, özel bir durumu veya ihtiyacı olduğu tespit edilen yabancılar hakkında ilgili birimin bilgilendirildiği ve takiplerinin sağlandığı belirtilmiştir.

67. Merkezde görevli sosyal çalışmacı tarafından ön değerlendirme sonucunda psiko-sosyal desteğe ihtiyacı olduğu değerlendirilen yabancılar ile yoğun bir şekilde bireysel görüşmeler gerçekleştirildiği, ayrıca grup çalışmaları yapıldığı bilgisi verilmiştir.

68. Kendileri ile görüşme gerçekleştirilen yabancılar tarafından Merkezde daha önce görev yapmakta olan psikolog ile istedikleri zaman rahatlıkla görüşebildikleri ancak söz konusu psikoloğun Merkezden ayrıldığı ifade edilmiştir. İdare tarafından, psikoloğun bir proje kapsamında görevlendirildiği, projenin sonlanmasıyla birlikte görevinin sona erdiği, yakın zamanda iki psikoloğun göreve başlayacağı belirtilmiştir. Ziyaret sonrasında Merkez İdaresi tarafından sunulan belgelerden 1 Haziran 2023 tarihi itibarıyla Merkezde iki psikoloğun göreve başladığı öğrenilmiştir.

F. Sosyal Faaliyetler, Günlük Yaşam ve Eğitim

69. Yabancılar tarafından kahvaltı, öğle ve akşam yemeklerinden sonra olmak üzere günde 3 defa 15-20 dakika süre ile havalandırma alanından faydalanabildikleri belirtilmiştir. Söz konusu husus ziyaret esnasında İdareye sorulduğunda, İdare tarafından yabancıların havalandırma alanından günlük en az bir saat süre ile faydalandırıldığı, bu sürenin bazı günler iki saati bulabildiği belirtilmiştir. Ziyaret Heyeti tarafından kamera görüntüleri incelendiğinde, yabancıların havalandırma alanında bulunma süresinin genel itibarıyla 15 dakikayı geçmediği gözlemlenmiştir.

70. Havalandırma alanında iki adet basket potası bulunduğu, bunun haricinde Kurumda herhangi bir spor faaliyetine ilişkin ekipman bulunmadığı gözlemlenmiştir. İdareye söz konusu husus iletilmiş olup ziyaret sonrasında İdare tarafından konuyla ilgili olarak Bursa Büyükşehir Belediyesi'nden talepte bulunulduğu ve söz konusu talep doğrultusunda havalandırma alanına spor aletleri yerleştirildiği bilgisi verilmiş, havalandırma alanına yerleştirilen spor aletlerine ilişkin fotoğraf Kurumumuza sunulmuştur.

71. Havalandırma alanında, içerisinde iki salıncak ve iki kaydırak olan açık çocuk oyun parkı bulunmaktadır. Ayrıca Merkezde el işi atölyesi sınıfı ve kapalı oyun alanı olarak kullanılan bir oda bulunmakta olup oyun alanı olarak ayrılan kısmın zemini yumuşak malzeme ile kaplanmıştır. Oyun alanında çeşitli oyuncaklar, top havuzu, çocukların kullanımına yönelik masa ve sandalyeler, kutu oyunları ve diğer etkinlik malzemeleri bulunduğu görülmüştür.

Bunlara ek olarak, kadın yabancıların bulunduğu kısımda her katta çocuk oyun alanı bulunmaktadır. Kendileri ile görüşme gerçekleştirilen çocuklu yabancılar tarafından diledikleri zaman oyun alanlarını kullanabildikleri belirtilmiştir. Ayrıca çocuklara oyun alanında kullanmaları için boya kalemi verildiği fakat güvenlik nedeniyle kalemlerin odalara çıkartılmasına müsaade edilmediği öğrenilmiştir.

72. Merkez kütüphanesinde Arapça, İngilizce, Farsça ve Rusça dillerinde olmak üzere yaklaşık 500 kitap bulunmaktadır. Merkez İdaresi, yabancıların kütüphaneyi kullanabildiklerini ve kütüphaneden ödünç aldıkları kitapları odalarında bulundurabildiklerini belirtmiştir. Görüşme gerçekleştirilen bazı yabancılar, kütüphane ile ilgili kendilerine bir bilgilendirme yapılmadığını, bazı yabancılar ise kütüphanede Fransızca ve Peştuca dillerinde kitap bulunmadığını bu nedenle kütüphaneden faydalanamadıklarını ifade etmişlerdir.

73. Ziyaret tarihinde Merkezde Halk Eğitim Merkezi tarafından görevlendirilen iki öğretmen bulunmakta olup yabancılar haftanın beş günü Türkçe dersi, dört gün ise el sanatları dersi verildiği öğrenilmiştir. Ziyaret sonrasında Merkez İdaresi tarafından Kurumumuza, Türkçe dersine katılım talebi olmadığı için dersin sonlandırıldığı ve resim dersleri verilmeye başlandığı bilgisi verilmiştir.

74. Ziyaret esnasında el sanatları dersi gerçekleştirildiği, derse 8 kadın yabancı katılıma sağladığı görülmüştür. İdare tarafından günlük yaklaşık 15 ila 20 arası yabancı katılıma sağladığı bilgisi verilmiştir.

75. Havalandırma alanında projeksiyon cihazı bulunmakta olup belli günlerde projeksiyon ile film gösterimi gerçekleştirildiği öğrenilmiştir.

76. Kadın yabancıların kaldığı kısımda her katta bir televizyon bulunmakta olup kadınlar istedikleri zaman televizyon izleyebilmektedir. Erkek yabancıların bulunduğu kısımda ise televizyon bulunmamakta olup erkek yabancıların üç günde bir defa bir buçuk saat süreyle ortak alanda televizyon izleyebildikleri öğrenilmiştir. İdareye söz konusu durumun sebebi sorulduğunda, başlangıçta her iki kısımda da televizyon bulunduğu ancak erkek yabancıların bulunduğu kısımdaki televizyonlara yabancılar tarafından zarar verilmesi ve televizyonların çalışamaz duruma gelmesi nedeniyle daha sonra yeni televizyon temin edilmediği ve böyle bir uygulamaya gidildiği belirtilmiştir.

77. Merkezde her katta mescit olarak belirlenmiş bir oda bulunduğu ancak erkek yabancıların kaldığı kısımda bulunan bir mescitte yerde 13 yatak olduğu ve mescit olarak belirlenen odanın yabancı odası olarak kullanıldığı görülmüştür. İdare tarafından Kurumda kapasite üzerinde yabancı bulunması nedeniyle böyle bir uygulamaya gitmek zorunda kalındığı ifade edilmiştir.

78. İdare tarafından farklı dine mensup yabancıların ibadetlerini kısıtlayıcı herhangi bir işlem uygulanmadığı bilgisi verilmiştir. Yabancılarla gerçekleştirilen görüşmeler esnasında bu yönde bir şikâyet alınmamıştır.

G. Dış Dünya ile İletişim

79. İdare tarafından yabancıların, hafta içi mesai saatleri içerisinde 30 dakika süre ile aileleri ve akrabaları ile yüz yüze görüşebildikleri, ayrıca katlarda bulunan ankesörlü telefonlar ile her gün İdarece belirlenen saatlerde telefon görüşmesi gerçekleştirebildikleri belirtilmiştir.

80. Telefon kartları gezici kantinde satılmakla birlikte, Merkez envanterinde olması durumunda İdare tarafından ihtiyaç sahibi yabancılar ücretsiz olarak verilebilmektedir. Kendileri ile görüşme gerçekleştirilen bazı yabancılar tarafından, Merkez idaresi tarafından satışı gerçekleştirilen telefon kartları ile Ukrayna'nın aranmadığı ifade edilmiştir. İdare tarafından Ukrayna'da devam eden savaş nedeniyle telefon bağlantılarında sorun yaşanabildiği, sorunun telefon kartları ile ilgili olmadığı belirtilmiştir.

81. Merkezde, ziyaret tarihi itibarıyla toplam 7 ankesörlü telefon bulunmaktadır. Kendileri ile görüşme gerçekleştirilen bazı yabancılar tarafından ankesörlü telefon sayısının yeterli olmadığı, bazıları tarafından ise katlarında bulunan ankesörlü telefonun bir tuşunun yaklaşık iki aydır çalışmadığı, bu nedenle aramak istedikleri numaraları tuşlayamadıkları ve görüşme gerçekleştiremedikleri ifade edilmiştir. Söz konusu hususlar İdareye aktarılmış olup İdare tarafından konuyla ilgilenildiği, arıza için dört defa teknik destek ekibinin Merkeze geldiği ancak söz konusu telefonun değişmesi gerektiği ifade edilmiştir. Ziyaret sonrasında Kurumumuza sunulan belgeler incelendiğinde, temin edilen yeni ankesörlü telefonlar ile Merkezde bulunan ankesörlü telefon sayısının 12'ye çıkartıldığı öğrenilmiştir.

82. Yabancıların eşleri, vasileri, üçüncü dereceye kadar kan ve ikinci dereceye kadar kayın hısımlarıyla yüz yüze görüşme gerçekleştirebildikleri belirtilmiştir. Kendileri ile görüşme gerçekleştirilen yabancılar tarafından bu konuda bir şikâyet dile getirilmemiştir.

83. Merkezde iki adet avukat görüşme odası bulunmakta olup söz konusu odalar aile görüşmeleri için de kullanılmaktadır.

84. Avukat görüşmelerinin odaların müsait olma durumu doğrultusunda planlandığı, 2022 yılında 2008 görüşme gerçekleştirildiği, 2023 yılında Nisan ayı sonu itibarıyla 1160 avukat görüşmesi sağlandığı öğrenilmiştir. Avukat görüşme defteri kayıtlarının düzenli bir şekilde tutulduğu görülmüştür.

85. Avukat görüşme odalarında çalışır durumda sabit hatlı telefon ile Rusça ve Fransızca dillerinde sözlük bulunduğu görülmüştür. İdare tarafından, odada bulunan telefon aracılığıyla yeminli tercümanlardan destek alınabildiği, ayrıca ihtiyaç halinde yeminli tercümanların Merkeze kabul edildiği bilgisi verilmiştir.

86. Ankesörlü telefonların çevresinde Baro ve 10 farklı konsolosluğun iletişim bilgilerinin yazılı olduğu görülmüştür. İdare tarafından adli destek sürecine ilişkin farklı dillerle bilgilendirici materyallere ihtiyaç duyulduğu, bu ihtiyacın Baroya bildirildiği ancak Baro tarafından dönüş sağlanmadığı ifade edilmiştir. Ayrıca İdare tarafından Baronun adli destek talebinde bulunan yabancılara gerekli desteği sağlama konusunda çekimser davrandığı, yabancılardan kimlik belgesi veya maddi durumlarının yetersiz olduğuna dair belgeye sahip olmaması, uluslararası koruma başvurularının henüz sonuçlanmamış olması gibi gerekçelerle destek sağlanmadığı ve bazı durumlarda bu belgeleri sunmanın yabancılardan mümkün olmayabildiği belirtilmiştir.

87. Son 1 yılda yabancılardan toplam 25 adli yardım talebinde bulunulduğu, bu taleplerin 22'sinin Baro tarafından herhangi bir görüşme gerçekleştirilmeksizin reddedildiği, 3'ünün ise görüşme gerçekleştirildikten sonra reddedildiği bilgisi verilmiştir.

88. Yabancılardan, Göç İdaresi Başkanlığının uygun görmesi halinde hafta içi mesai saatleri içerisinde belirlenen zamanda konsolosluk yetkilileri ve sivil toplum kuruluşları temsilcileri ile yüz yüze görüşebildikleri belirtilmiştir. Bu kapsamda son bir yıl içerisinde Bursa Barosu, Kızılay ve diğer sivil toplum kuruluşu temsilcileri tarafından Merkeze toplam beş ziyaret gerçekleştirildiği ve yabancılardan yüz yüze görüşmeler gerçekleştirildiği öğrenilmiştir.

H. Güvenlik

89. İdare tarafından Kurum dış güvenliğinin jandarma personeli, iç güvenliğinin ise özel güvenlik görevlileri tarafından sağlandığı ancak iç güvenlikteki personel yetersizliği nedeniyle zaman zaman jandarma personelinden iç güvenliğin sağlanmasında da destek alındığı belirtilmiştir.

90. Firar girişimlerinin engellenmesi amacıyla, Merkez çevresi 6 metre yüksekliğindeki duvar, tel ve jiletli teller ile çevrilmiştir. Merkez camları korkuluklar ile güçlendirilmiş, koridor geçişlerine demir parmaklıklar yerleştirilmiştir.

91. Merkezde kahvaltılar ile öğle ve akşam yemekleri sonrasında yabancılardan sayımı yapılarak yabancılardan odalarına alınmaktadır. Odalar, jandarma personelinin katılımıyla aylık olarak detaylı aramaya tabi tutulmaktadır.

92. Merkezde 7/24 kayıt yapan ve kayıt kapasitesi 94 gün olan toplam 60 güvenlik kamerası bulunmaktadır. Ziyaret Heyeti tarafından yapılan incelemede, kameraların genel itibarıyla 94 gün süreyle geriye dönük izlenebildiği, bazı kameralarda bu sürenin daha uzun olduğu gözlemlenmiştir.

93. İdare tarafından kamera sistem odasında sürekli olarak bir görevli personelin bulunduğu belirtilmiştir. Bina dışındaki güvenlik kameraları bahçe ve dış alanları görecektir şekilde, bina içerisindeki güvenlik kameraları ise ortak kullanım alanları, arama noktaları, emanet eşya bölümlerini görecektir şekilde yerleştirilmiştir.

94. Ziyaret heyetinin yaptığı incelemede izolasyon odasında (yumuşak odada) bir adet kamera bulunduğu ve bu nedenle odanın bazı noktalarının kamera aracılığıyla izlenemediği tespit edilmiştir. İdare tarafından, odada daha önce ikinci bir kamera bulunduğunu ancak odada bulunan bir yabancı tarafından kırıldığı, yenisinin takılması için gerekli işlemlerin yürütüldüğü bilgisi verilmiştir. Ziyaret sonrasında İdare ile gerçekleştirilen görüşmede, Merkez kamera sisteminin yenilenmekte olduğu, yumuşak odanın hâlihazırda kullanılmadığı ve ikinci kameranın yerleştirilmediği öğrenilmiştir.

95. Merkezde, elektrik kesintisi, olumsuz hava koşulları ve benzeri durumlarda görüntüleme işlemlerinin aksamaması için jeneratör ve kesintisiz güç kaynağı (UPS) cihazları bulunmaktadır.

96. Merkezde yangın alarm sistemi ve yangın merdiveni olduğu, altı ayda bir yenilenen acil müdahale planları bulunduğu görülmüştür.

IV. DEĞERLENDİRME VE TAVSİYELER

A. Değerlendirme

97. TİHEK'in UÖM kapsamında yürüttüğü faaliyetlerinin temeli, ziyaret edilen kurumlarla pozitif yönde geliştirilecek bir iletişim doğrultusunda iş birliği esasına dayanmaktadır. Merkez İdaresince Ziyaret Heyetinin bütün bölümlere bekletmeksizin erişimi sağlanmış, yabancılarla izole görüşmeler yapabilmesi için gerekli önlemler alınmış ve gerekli bilgi ve belgelere erişimi sağlanmıştır. Bu çerçevede Merkez İdaresi ve personelinin ziyaret esnasında gösterdiği iş birliğine açık tutumları Ziyaret Heyeti tarafından memnuniyetle karşılanmıştır.

B. Tavsiyeler

1. Merkez İdaresine Yönelik Tavsiyeler

98. Çocukların yetişkinlerle aynı alanda tutulmaması, ailelerin diğer yabancılardan ayrı bir alanda birlikte kalabilmesi için gerekli fiziksel düzenlemelerin gerçekleştirilmesi, bunun mümkün olmaması halinde ailelerin bir arada kalabilecekleri farklı bir Kuruma sevk edilme veya diğer alternatif çözümlerin değerlendirilmesi,³

99. Yabancıların odalarında bulunan ve kapatıldığı tespit edilen pencerelerin, odaların yeterli düzeyde havalandırılabilmesini sağlayacak şekilde açılır hale getirilmesi⁴, yabancılar arası irtibatı engellemek üzere farklı tedbirlerin değerlendirilmesi,⁵

100. Tadilatla olduğu belirtilen engelli odasının tadilatının tamamlanması ve tekrar kullanılabilir hale getirilmesi,⁶

101. Yabancıların çamaşırlarının düzenli bir şekilde yıkanmasının sağlanması, ihmale dayalı uzun süreli gecikmelerde ilgili personel hakkında gerekli idari işlemlerin gerçekleştirilmesi,⁷

102. Yabancılar verilen hijyen setinde yer alan kişisel hijyen ürünlerinin, verilen zaman aralığında ihtiyacı karşılayacak miktarda ürün içerecek şekilde sunulması,⁸

103. Kırılmayacak mahiyette plastik benzeri yumuşak malzemeden ayna temin edilerek yabancıların gün içinde erişim sağlayabilecekleri yerlere yerleştirilmesi,

104. Yumuşak odanın yan duvarları ve tavan alanı dâhil olmak üzere her yerinin özel dolgu malzemesi ile kaplanması, kaplamada beyaz, mavi gibi rahatlatıcı etkisi bulunan açık

³ 6458 sayılı “Geri gönderme merkezlerinde sağlanacak hizmetler” başlıklı 59’uncu maddesinin birinci fıkrasının ç bendi: “Çocukların yüksek yararları gözetilir, aileler ayrı yerlerde barındırılır.”

⁴ CPT, 2002 Ukrayna Ziyareti Raporu, CPT/Inf (2004)34, para. 62: “...Bu merkezlerde yeterli aydınlatma (gün ışığı dâhil), havalandırma ve ısıtma olmalıdır.”

⁵ CPT, 19’uncu Genel Rapor, CPT/Inf(2009)27, para. 79: “...gözetiminde tutulan düzensiz göçmenlerin dış dünya ile anlamlı bir şekilde temas halinde kalmaları için her türlü fırsat tanınmalı ve gözetim tesisi içinde hareket özgürlükleri mümkün olduğunca az kısıtlanmalıdır...”

⁶ Kabul ve Barınma Merkezleri ile Geri Gönderme Merkezlerinin Kurulması, Yönetimi, İşletilmesi, İşletirilmesi ve Denetimi Hakkında Yönetmelik’in “Merkezlerde verilecek hizmetler” başlıklı 14’üncü maddesinin birinci fıkrası: “Merkezlerde verilecek hizmetler şunlardır: ...d) Özel ihtiyaç sahiplerine uygun alanların tahsis edilmesi...”

⁷ CPT, 2007 Hırvatistan Ziyareti Raporu, CPT/Inf (2008) 29, para. 37: “...Kuruluşa gelen kişilere, uygun olması halinde, kaldıkları süre boyunca kendi kıyafetlerini giyme ve gerekirse bu kıyafetleri yıkama ve tamir ettirme imkânı sunulmalıdır.”

⁸ CPT, 2011 Yunanistan Ziyareti Raporu, CPT/Inf (2012) 1, para. 38: “İdari gözetim altındaki bütün yabancılara düzenli aralıklarla ücretsiz bir temel temizlik seti (yeterli miktarda sabun, çamaşır deterjanı, tuvalet kâğıdı, şampuan, tıraş malzemeleri ve diş macunu ve diş fırçası) verilmelidir.”

renklerin tercih edilmesi, odanın 24 saat kamera ile izlenmesi, odanın kullanımına ilişkin özel bir kayıt sisteminin oluşturulması,⁹

105. Siyaha boyalı olduğu tespit edilen ön kabul odası duvarlarının, diğer odalara benzer şekilde açık renk ile boyanması,

106. Merkezde sunulmakta olan sağlık hizmetlerinin takibinin sağlanması, eksiklik tespit edilmesi halinde gerekli temaslarda bulunarak sorunların giderilmesine yönelik adımlar atılması,¹⁰

107. Bütün Merkez personelini kapsayacak şekilde, personele yönelik insan hakları ve işkence ve kötü muamele eğitimleri verilmesi,¹¹

108. Yabancılara verilen havalandırma alanında bulunma süresinin artırılması,¹²

109. Kütüphanede bulunan kitaplarda Fransızca ve Peştuca dâhil olmak üzere dil çeşitliliğinin artırılması, gerekli bilgilendirmeler gerçekleştirilerek yabancılara kütüphanede bulunan kitaplardan haberdar olmalarının sağlanması,¹³

⁹ CPT, 2017 Türkiye Ziyareti Raporu, CPT/Inf(2020)22, para. 79: “...CPT, Türk makamlarına, uygun olduğu hallerde ... geri gönderme merkezlerinde aşağıdakilerin sağlanması için gerekli adımları atmalarını tavsiye etmektedir:

Yumuşak odaya yerleştirme kararı bir İdare temsilcisi tarafından alınmalı, doktorun dikkatine sunulmalı ve bir sağlık personeli tarafından düzenli kontrollere tabi tutulmalıdır. Yabancılar mümkün olan en kısa süre için böyle bir odada tutulmalı, yumuşak odaya yapılan her bir yerleştirme için ilgili yabancının adı, tedbirin nedenleri ile başlangıç ve bitiş tarih ve saati, yerleştirmeye karar veren yetkilinin adı, yabancının tutulduğu yer ve sağlık personeli tarafından gerçekleştirilen kontrollerin saatlerinin kaydedildiği özel bir kayıt tutulmalıdır. ...”

¹⁰ CPT, 7’nci Genel Rapor, CPT/Inf (97) 10, para. 31: “...İdari gözetim altında bulunanlar için tüm gözetim tesislerinde tıbbi bakıma erişim sağlamalıdır. İdari gözetim altında bulunanların fiziksel ve psikolojik durumlarına özel dikkat gösterilmelidir.”

¹¹ CPT, 7’nci Genel Rapor, CPT/Inf(97)10, para. 29: “Göç nedeniyle gözetim altında tutulanların kaldığı merkezlerdeki personelin görevi özellikle zahmetlidir. Öncelikle, dil engelleri nedeniyle kaçınılmaz olarak iletişim zorlukları olacaktır. İkincisi, tutuklu/gözetimdeki kişiler herhangi bir suçtan dolayı zanlı olmadıkları halde özgürlüklerinden mahrum bırakılmış olmayı kolay kabul edemezler. Üçüncüsü, farklı uluslara ve etnik gruplara ait gözetimdeki kişiler arasında gerilim oluşma riski vardır. Sonuç itibarıyla, CPT bu tür merkezlerdeki gözetim personelinin dikkatle seçilmesi ve uygun şekilde eğitilmesi üzerinde önemle durmaktadır. Personelin kişilerarası iletişim konusunda gelişmiş niteliklere sahip olmanın yanı sıra, gözetimdeki kişilerin ait olduğu farklı kültürleri tanımaları ve en azından bir kısmının gerekli dil becerilerine sahip olması gereklidir. Ayrıca gözetim altında tutulan kişilerde görülen (travma sonrası veya sosyo-kültürel değişikliklerle ilgili) stres tepkilerinin muhtemel semptomlarını tanımak ve bu konuda gerekli adımları atmak konusunda eğitilmelidirler.”

¹² Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, Sığınmacıların Gözetimine Alınmasına ve Gözetim Alternatiflerine İlişkin Geçerli Kriterler ve Standartlar Hakkında Kılavuz İlkeler, para. 48/8: “Günlük olarak kapalı mekan veya açık hava rekreasyon faaliyetleri yoluyla bir şekilde fiziksel egzersizler yapma imkanı sunulmalıdır.”

¹³ Birleşmiş Milletler, Herhangi Bir Biçimde Tutulan veya Hapsedilen Kişilerin Korunması İçin Prensipler Bütünü, “Eğitsel ve kültürel materyalleri elde etme hakkı” başlıklı 28’inci madde: “Tutulan veya hapsedilen bir kimse, mevcut kamu kaynaklarının imkân verdiği ölçüde ve tutma yerinde veya hapis hanesinde güvenliği ve kamu düzenini sağlamak için gerekli makul sınırlara tabi olarak, makul miktarda eğitsel, kültürel ve basın ürünü ve aracını elde etme hakkına sahiptir.”

110. Erkek kısmında da kadınlar kısmında olduğu şekilde televizyon bulunmasının sağlanması,¹⁴

111. Yumuşak odaya, kör noktaları bertaraf edecek biçimde ikinci bir kamera yerleştirilmesi

hususları tavsiye edilmektedir.

2. Göç İdaresi Başkanlığına Yönelik Tavsiyeler

112. Merkezde kapasite üzerinde yabancı bulunduğundan, kalabalıklaşma sorununu gidermeye yönelik girişimlerde bulunulması,¹⁵

113. Geri gönderme merkezlerinde görev yapan personelin hizmet içi eğitim müfredatına, insan hakları ile işkence ve kötü muamele konularının dâhil edilmesi,¹⁶

114. “İdari Gözetim Altında Bulunan Yabancıların Disiplin Süreci” ile ilgili cezai işlemler hakkında mevzuat çalışmasının hızlandırılarak mevzuat boşluğu nedeniyle yaşanabilecek olumsuzlukların önüne geçilmesi¹⁷

hususları tavsiye edilmektedir.

3. Bursa İl Sağlık Müdürlüğüne Yönelik Tavsiyeler

115. Tüm yabancılara temel sağlık hizmetlerinin etkin ve özenli bir biçimde verilmesine yönelik takibin sağlanması,

¹⁴ CPT, Gözetim Altında Tutulan Yasa Dışı Göçmenler, CPT/Inf(2017)3, s.5. “Göçmenlerin gözetiminde tutulduğu merkezler bir oturma odası ve radyo/televizyon ve gazete/derginin yanı sıra diğer uygun faaliyet araçlarına (örn. kutu oyunları, masa tenisi, spor), bir kütüphane ve ibadet odasına erişim sağlamalıdır.”

¹⁵ CPT, 2014 Eski Yugoslav Makedonya Cumhuriyeti Ziyareti Raporu, CPT/Inf (2016) 8, para.113: “...bu tür merkezlerin yeterli şekilde döşenmiş, temiz ve iyi durumda olan ve ilgili kişiler için yeterli yaşam alanı sunan konaklama yerleri sağlaması gerekir.”

¹⁶ CPT, 19’uncu Genel Rapor, CPT/Inf (2009) 27, para. 77: “CPT, yasa dışı göçmen merkezlerinde çalışan personelin özellikle ağır bir göreve sahip olduğunu yinelemek ister. Sonuçta, bu kişiler dikkatle seçilmeli ve uygun eğitimi almalıdır.”

¹⁷ CPT, 19’uncu Genel Rapor, CPT/Inf (2009) 27, para. 88: “Özgürlüğü kısıtlayıcı tüm merkezlerde açık ve net bir iç yönetmeliğin olması, gerek yasa dışı göçmenler gerekse personel için yararlıdır. Bu kuralların farklı dillerde hazırlanıp mevcut hale getirilmesi önemlidir. İç yönetmelik, yapısı gereği öncelikle bilgi verici olmalı ve tutukevindeki günlük yaşamla ilgili mesele, hak ve görevleri en geniş yelpazede ele almalıdır. İç yönetmelik ayrıca disiplin prosedürlerini içermeli ve tutuklulara işledikleri iddia edilen ihlal konusunu öğrenme ve empoze edilen tüm yaptırımlara karşı bağımsız bir merciye müracaat etme hakkı sağlamalıdır. Bu tür bir yönetmeliğin bulunmadığı yerde gayriresmi (ve kontrolsüz) bir disiplin sisteminin gelişmesi riski vardır.”

116. Merkezde kalmakta olan aşı dönemindeki bebek ve çocukların aşı takibinin titizlikle yürütülmesi^{18 19}

hususları tavsiye edilmektedir.

4. Bursa Barosuna Yönelik Tavsiyeler

117. Farklı dillerle adli destek sürecine ilişkin bilgilendirici materyaller hazırlanması ve geri gönderme merkezlerine dağıtımının sağlanması,²⁰

118. Adli yardım kapsamında avukatlık hizmeti, idari gözetim kararına itiraz süreci ve uluslararası koruma başvuru prosedürü konularında avukatlara yönelik bilgilendirici seminerler verilmesi yoluyla yabancıların adli yardıma erişim süreçlerinin kolaylaştırılmasına yardımcı olunması,²¹

119. Yabancıların herhangi bir hak kaybı yaşamamaları adına²², geri gönderme merkezlerinde bulunan yabancıların adli destek taleplerine ilişkin süreçlerin etkin biçimde takip edilmesi, yabancılar açısından hak kaybına sebebiyet veren eylemlerde bulunan avukatlara yönelik gerekli disiplin işlemlerinin gerçekleştirilmesi²³

¹⁸ CPT, 2017 Türkiye Ziyareti Raporu, CPT/Inf(2020)22, para. 67: “CPT ayrıca, ziyaret edilen geri gönderme merkezlerinde, tarama, aşılama ve yeterli tıbbi ve psikososyal bakım açısından çocukların özel sağlık ihtiyaçlarına çoğu zaman dikkat edilmediği gerçeğinden de endişe duymaktadır. Komite ayrıca, geri gönderme merkezlerinde çocukların bulunmasının, çocuklarda yaygın olarak görülen bulaşıcı hastalıkların (kızamık, suçiçeği, uyuz ve konjonktivit gibi) bulaşma riskini artırdığını hatırlatmak ister.”

¹⁹ 09.08.2023 tarihli Sağlık Bakanlığı Taşra Teşkilatı Kadro Standartları ile Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönerge Ek II, A-2(ç) uyarınca “Toplu iskân, göç ve mülteci kabulü gibi durumlarda verilmesi gereken sağlık hizmetlerini ilgili birimler ile diğer resmi ve özel kurum ve kuruluşlarla iş birliği içerisinde planlamak, faaliyet ilkelerini tespit ederek koordinasyon içerisinde yürütülmesini sağlamak” İl Sağlık Müdürlüğü bünyesinde faaliyet gösteren Göç Sağlığı Birimi’nin görevleri arasındadır.

²⁰ CPT, 2017 Türkiye Ziyareti Raporu, CPT/Inf(2020)22, para. 73: “Tüm geri gönderme merkezlerinde, avukatlık ücretini ödeyemeyen yabancı uyruklular için adli yardım sağlanması da dâhil olmak üzere avukatlık hizmetlerinden etkili bir şekilde yararlanılması için uygun adımların atılması tavsiye edilmektedir.”

²¹ 6458 sayılı Kanunun “Avukatlık hizmetleri ve danışmanlık” başlıklı 81’inci maddesinin ikinci fıkrası: “Avukatlık ücretlerini karşılama imkânı bulunmayan başvuru sahibi ve uluslararası koruma statüsü sahibi kişiye, bu Kısım kapsamındaki iş ve işlemlerle ilgili olarak yargı önündeki başvurularında 1136 sayılı Kanunun adli yardım hükümlerine göre avukatlık hizmeti sağlanır.”

²² CPT, 19’uncu Genel Rapor, CPT/Inf (2009) 27, para. 82: “Bir avukata erişim hakkı, avukatla özel konuşma yapabilme ve ikamet, tutukluluk ve sınır dışı edilme ile ilgili konularda yasal danışmanlığa erişme hakkını içermelidir. Buna göre, yasa dışı göçmeler kendi kendilerine bir avukat atayacak ve ücretini ödeyecek durumda olmadıklarında, yasal yardıma erişimden faydalanabilmelidirler.”

²³ 30.03.2004 tarih ve 25418 sayılı Resmî Gazete ile yürürlüğe giren Türkiye Barolar Birliği Adli Yardım Yönetmeliği’nin “Amaç” başlıklı 1’inci maddesinin ikinci fıkrasına göre; “Adli yardımın amacı, bireylerin hak arama özgürlüklerinin önündeki engelleri aşmak ve hak arama özgürlüğünün kullanımında eşitliği sağlamak üzere, avukatlık ücretini ve yargılama giderlerini karşılama olanağı bulunmayanların avukatlık hizmetlerinden yararlandırılmasıdır.”

hususları tavsiye edilmektedir.